

IMMUNIZATSIYANING AHAMIYATI. O'ZBEKISTONDA

IMMUNIZATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI

Mahammadov Muhammadrasul Rahmat o'g'li

Marg'ilon Abu Ali ibn Sino nomidagi

jamoat salomatligi texnikumi talabasi

Annotatsiya:

Hozirgi vaqtda aksariyat yuqumli kasalliklarga qarshi kurashish borasida erishilgan yutukdar zahirida immunoprofilaktika tadbiri salmukdi o'rin tutadi. Jahon sog'liqni sakdash tashkilotining yukumli kasalliklarga qarshi kurashish, ularni eliminasiya qilish va ayrim infeksiyalarni istiqbolda batamom yo'qotish (likvidasiya) dasturi aynan immunoprofilaktikaga asoslanadi. Jahon banki dunyodagi iqtisodiy rivojlanish tendentsiyalari haqidagi hisobotida e'tirof etishicha aynan vaktsinasiya zamonaviy tabobatga ma'lum bo'lgan eng samarali va iqtisodiyjihatdan eng foydali profilaktik tadbiridir.

Kalit so'zlar: infeksiyon kasalliklar, epedimiologik jarayon, patogenlik, virulentlik, shtamp, viruslar, polimiyilit, gepatit, immunitet

Bolalarni ommaviy tarzda emlash yukumli kasalliklar bilan kasallanishni va bolalar o'limini sezilarli darajada kamaytiradi, kishilar umrini uzaytiradi, faol keksalikni ta'minlaydi va ayrim antropozlarni global miqyosda batamom bartaraf etish imkonini beradi. Hozirgi kunga kelib Jahonda 40 dan ziyod yukumli kasalliklarga nisbatan kurash immunizasiya vositasida muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirilmokda. Kelajakda immunoprofilaktika nafaqat qator yukumli kasalliklarning likvidasiyasiga qaratiladi, balki asta-sekinlik bilan mazkur dastur yordamida muhofazalash amaliyoti tobora ko'prok, infeksiyalarga nisbatan tadbiriq etila boradi. Yaqin kelajakda sog'liqni saqlash amaliyotiga qator yangi vaktsinalar kiritiladiki, ommaviy tusda ularni qo'llash ko'shimcha ravishda millionlab kishilarning hayotini sakdab qolish imkonini beradi.

O'zbekistonda immunizasiya dasturini amalga oshirish borasida muayyan yutukdarga erishilgan. Yukumli kasalliklarga qarshi immunizasiya - davlatimizning fuqarolar, avvalo, bolalar salomatligiga nisbatan keng ko'lamli

g'amxo'rliginingajralmas qismidir. O'zbekiston Respublikasida immunoprofilaktika Strategiyasi amaldagi qonunlarga, JSST tavsiyalariga asoslangan hamda qulay, bepul va aholining keng qatamlari ni qamrab olishga qaratilgandir. Yurtimizda olib borilayotgan islohotlar tibbiy ta'limni yanada sifatli bo'lishiga hizmat qilyapti.

O'zbekiston Respublikasida yuqumli kasalliklar immunoprofilaktikasi o'tkazishdagi Qoida va Me'yorlar 1996 yil 29-avgust kundagi «Fuqarolarning sog'ligini saqlash to'g'risida»gi, 1992 yil 3 iyul kundagi «Davlat sanitariya nazorati to'g'risida»gi Qonunlar va Xalqaro Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (JSST)ning olib borayotgan immunizatsiya siyosati asosida ishlab chiqilgan.

Mazkur Qoidalarda JSSTning Kengaytirilgan Immunizatsiya Dasturi, O'zbekiston Respublikasidagi Milliy Immunizatsiya Dasturi talablari, jamoa immuniteti tarangligi bo'yicha o'tkazilgan ko'p yillik kuzatuv natijalari, yuqumli kasalliklar bilan kasallanishlar hamda foydalaniladigan vaksinalarning epidemiologik jihatdan samaradorligini va xavfsizligi hisobga olingan.

Ushbu qoidalar va me'yorlar bo'g'ma, ko'k yo'tal, qoqshol, qizamiq, qizilcha, shol, sil, epidparotit, virusli hepatit B (VGB), heamophilus influenzae B turi (XIB) va rotavirus infeksiyalari hamda boshqa turdagi yuqumli kasalliklar profilaktikasi chora-tadbirlari tizimida qo'llaniladi.

Immunoprofilaktikaning maqsadi spesifik profilaktika vositalari orqali boshqariladigan yuqumli kasalliklar bilan kasallanishni batamom tugallash, kasallanish va o'lim holatlarini kamaytirish, xususan:

shol kasalligidan xolos bo'lgan hudud maqomi darajasini ushlab turish;

bo'g'ma kasalligi ro'yxatga olinishiga yo'l qo'ymaslik;

2018 — 2020 yillarda qizamiq va qizilcha kasalliklarini kamaytirish va yo'qotish;

VGB bilan kasallanishni kamaytirish va bu infeksiyadan o'lim holatlari kelib chiqishiga yo'l qo'ymaslik;

XIB (heamophilus influenzae b) va rotavirus infeksiyalar bilan kasallanishni kamaytirish va o'lim holatlariga yo'l qo'ymaslik;

sil kasalligini tarqalgan (generalizasiyalashgan) shakllarini rivojlanishini oldini olish.

Belgilangan maqsadni tatbiq qilish, quyidagi vazifalarni amalga oshirishni talab qiladi; sil, qizamiq, epid parotit, qizilcha, VGB, shol, bo'g'ma, ko'k yo'tal, qoqshol,

XIB va rotavirus infeksiyalarga qarshi profilaktik emlash kalendariga muvofiq bolalar va o'smirlarni emlashga kamida 95% ga qamrash. YUqumli kasalliklarga qarshi emlash — bolalar salomatligini muhofazalash borasida Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ko'p qirrali g'amxo'rliklaridan biri bo'lganligi uchun u qulay, majburiy va bepul bo'lishi lozim.

CHaqaloqlarni tug'ilgan vaqtida unga tug'ruqxonada olishi lozim bo'lgan emlashlar va ularni o'tkazish muddatlari ko'rsatilgan "Emlash pasporti" beriladi. Emlash pasportida har bir o'tkazilgan va navbatda o'tkazilishi lozim bo'lgan emlashlar ko'rsatilib qo'yiladi.

Profilaktik emlash kalendari doirasida emlash ishlari mamlakatimizda va chet mamlakatlarda ishlab chiqarilgan, dori vositalari va tibbiy texnikalar sifatini nazorat qilish Bosh Boshqarmasi tomonidan ro'yxatga olingan, sertifikatlashtirilgan hamda O'zbekiston Respublikasida foydalanishga ruxsat etilgan, joriy etilgan tartibga muvofiq foydalanish yo'riqnomalari bo'lgan vaksinalar bilan o'tkaziladi.

Emlash o'tkazilayotgan joylarda xavfsiz emlashni tashkil etishga, vaksinalarni joriy etilgan talablar asosida saqlashga, tashishga hamda profilaktik emlash kalendariga muvofiq emlanishi lozim bo'lgan aholi guruhlar (kontingentlar)ni kamida 95% ni emlashga qamrab olinishiga davolash-profilaktika muassasasi rahbari shaxsan javob beradi.

Barcha DPM vrachlari bilishi shart:

- ☐ profilaktik emlash kalendarini;
- ☐ har bir emlash turiga bo'ladigan qarshi tibbiy cheklavlarni;
- ☐ "sovuqlik zanjiri"ga amal qilish qoidalarini;
- ☐ emlashdan keyin sodir bo'lishi mumkin bo'lgan holatlarni va birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni.

Barcha DPM vrachlari, muassasaning qaysi tibbiy xizmat turiga ixtisoslashganidan qat'iy nazar, jumladan, maxsus kabinetlarda ishlovchilar, shifoxonalarda, klinikalarda, tez-tibbiy yordam ko'rsatish stansiyalarida va sog'liqni saqlash tizimining boshqa muassasalarida ishlovchi barcha xodimlar, bolalar bilan birinchi bor uchrashganda, bolani emlanligi yoki emlanmaganligini aniqlashlari lozim (emlash pasporti yoki 063/u shakldan nusxa oldirilib) so'ngra tibbiy yordam ko'rsatilib bo'lgandan keyin bolani emlash kalendariga muvofiq emlash uchun tegishli muassasaga yuboriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz>
2. <https://uzpharmagency.uz/oz/news/bolalarda-emlash>
3. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Emlash>

